

## تحلیل نقش شاخص‌های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی) کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستایی (مطالعه موردی: دهستان بهمنی گرمسیری، شهرستان بهمنی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد)

علی دانائی<sup>۱\*</sup>، دکتر مجید ولی شریعت پناهی<sup>۲</sup>، دکتر مسعود مهدوی<sup>۳</sup>

<sup>۱</sup> دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران  
<sup>۲</sup> دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، واحد یادگار امام (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران  
<sup>۳</sup> استاد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، دانشگاه تهران

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۵/۵

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۱/۲۹

### چکیده

کیفیت زندگی از دهه ۱۹۶۰ وارد مباحث علمی شد و هدف کیفیت از زندگی در نواحی روستایی، تثبیت جمعیت خانوارهای روستایی و دسترسی عادلانه آنها به زمین و منابع در روستاهاست. این پژوهش سعی دارد نقش شاخصهای کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستاهای دهستان بهمنی گرمسیری شهرستان بهمنی از توابع استان کهگیلویه و بویراحمد را مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهد. روش پژوهش توصیفی-پیمایشی بوده که پس از مطالعه اسنادی، تعداد ۸ روستای بالای ۶۰ خانوار با تعداد ۹۸۷ خانوار مطالعه شد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران<sup>۲</sup> تعداد ۲۴۳ پرسشنامه برای سرپرستان خانوار در نظر گرفته شد. پس از جمع‌آوری اطلاعات، دسته‌بندی و پردازش آماری در قالب تحلیل توصیفی و تحلیل استنباطی (آزمون T تک نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون<sup>۳</sup> و تحلیل خوشه‌ای Cluster) در نرم افزارهای SPSS و GIS صورت گرفت و یافته‌ها نشان می‌دهند که شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی شرایط مطلوبی دارند اما شاخص‌های زیست محیطی و کالبدی و اقتصادی شرایط خوبی ندارند و پایین‌تر از میزان متوسط ارزیابی شده‌اند. از اینرو می‌توان گفت شاخص‌های مطلوب توسعه پایدار در این روستاها در بیشتر سطوح پایین‌تر از حد معمول‌اند و نقش بازدارنده‌ای در روند توسعه روستایی، پایداری و بهبود وضعیت روستائیان دارند.

**کلید واژه‌ها:** شاخص‌های توسعه روستایی، کیفیت زندگی، توسعه پایدار، نواحی روستایی

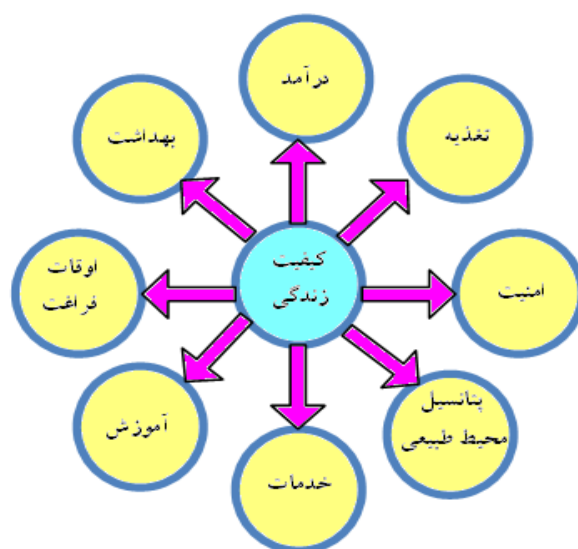
## مقدمه

واژه کیفیت در لاتین (qual) به معنی چیزی و چه و (quality) به مفهوم چگونگی آمده و (qol) از نظر واژه به معنی چگونگی زندگی است و دربرگیرنده تفاوت‌های آن است که برای هر فرد منحصر به فرد بوده و با دیگران متفاوت است (کرد زنگه، ۱۳۸۵، ص ۲۰) کیفیت زندگی، واژه‌ای پیچیده در ارتباط با شرایط و وضعیت جمعیت، در یک ناحیه است. دربرگیرنده ابعاد روانی است که شاخص‌هایی همچون رضایت، شادمانی و امنیت را در بر می‌گیرد در برخی موارد، رضایت‌های اجتماعی نیز نامیده می‌شود (سیف‌الدینی، ۱۳۸۱، ص ۳۷۵) اواخر دهه ۱۹۶۰ م به طور رسمی آغاز جنبش شاخص‌های اجتماعی بود. تا دهه ۷۰، کیفیت زندگی معطوف به انگاره‌های مادی و پیامد رشد اقتصادی در نظر گرفته می‌شد. در پی ظهور آثار منفی رشد اقتصادی و پیدایش نظریه توسعه پایدار، کیفیت زندگی ابعاد و پنداشتی اجتماعی تر پیدا کرد و به طور جدی به عنوان هدف اصلی توسعه وارد مباحث برنامه‌ریزی گردید. دهه ۹۰ نیز سرآغاز بحث از کیفیت زندگی اجتماعی با تاکید بر سازه‌های اجتماعی نظیر: سرمایه اجتماعی، همبستگی اجتماعی، عدالت اجتماعی و طردشدن از اجتماع بود (غفاری و امیدی، ۱۳۸۷، ص ۱۰) با توجه به آنچه که ذکر گردید، می‌توان گفت که در زمان حاضر اتفاق نظر چندانی در زمینه مفهوم کیفیت زندگی وجود ندارد، ولی اگر مشترکات این تعاریف مد نظر قرار گیرد، در آن صورت می‌توان گفت که کیفیت زندگی عبارت است از شرایط بهتر زندگی که در آن توازن، هماهنگی، مطلوبیت و برابری عادلانه نهادینه شده یا زمینه‌های لازم برای زندگی همراه با سلامت، امنیت، آسایش، آرامش، نشاط، خلاقیت و زیبایی پدید آمده باشد (یوسفی، ۱۳۸۱، ص ۱) در دهه‌های اخیر با اولویت یافتن توسعه روستایی و تدوین آنها در قالب برنامه‌های توسعه پایدار، به تدریج نگرش انسانی و جامعه‌شناختی درباره کیفیت زندگی در برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌گذاری‌های کلان کشورهای پیشرفته راه یافته است. با گسترش رویکرد انسانی و ورود مفهوم کیفیت زندگی در پژوهش‌ها یا نوشتارهای توسعه پایدار، مراکز و مؤسسات بسیاری به مطالعه مفهوم کیفیت زندگی، شاخص‌های تحلیل و چگونگی ارتقای آن پرداخته‌اند (غفاری و امیدی، ۱۳۸۷، ص ۴). کیفیت زندگی در مناطق روستایی به عوامل زیادی از جمله اشتغال، درآمد، مناسب، دسترسی به خدماتی مانند آموزش و بهداشت، سلامت، محیط طبیعی، امنیت و انجمن‌های قوی وابسته است. هرچند، کیفیت زندگی مردم در مکان‌های شهری نیز بدین عوامل بستگی دارد، اما چالش‌های مربوط به رفاه و زندگی بهتر در اینگونه نواحی با مناطق روستایی بسیار متفاوت است. عواملی مانند مقیاس کوچک و تراکم سکونتگاه‌های روستایی، کمبود اشتغال و درآمد در بخش کشاورزی، فاصله زیاد و انزوای جغرافیایی آنها، راه‌های ارتباطی و شبکه حمل و نقل نامناسب و ناکارآمد، اجرای سیاست‌های لازم برای بهبود کیفیت زندگی روستایی را پیچیده‌تر کرده است (رضوانی و منصوریان، ۱۳۸۷، ص ۳۳-۳۴) با توجه به آنچه ذکر شد، هدف اصلی این تحقیق ارزیابی و تحلیل شاخص‌های کیفیت زندگی از جمله: اشتغال، درآمد، دسترسی به خدمات زیر بنایی و ضروری، بهداشت، آموزش، ارتباطات و... است. و با تحلیل این شاخص‌ها به این سوال پاسخ داده شود که شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کالبدی در توسعه پایدار روستایی چه نقشی دارند؟

## مبانی نظری

بسیاری از صاحب نظران شاخص توسعه انسانی را همان شاخص کیفیت زندگی می‌دانند. بنابراین مفاهیم توسعه و کیفیت زندگی بسیار به هم نزدیک هستند (رستمی و همکاران، ۱۳۹۲، ص ۴) تعیین کیفیت زندگی، متأثر از اجزا و فرایندها است؛ آنهایی که به فرایند روانشناختی داخلی وابسته‌اند و یک احساس رضایتمندی و یا کامروایی را ایجاد می‌کنند و آنهایی که شرایط بیرونی هستند و فرایندهای داخلی را برمی‌انگیزند (Massam, 2002, 166) و شناخت، اندازه‌گیری و بهبود کیفیت زندگی از مهم‌ترین اهداف پژوهشگران، برنامه ریزان و دولت‌ها در چند دهه اخیر بوده است. این عرصه علمی و تحقیقاتی توجه بسیاری از اندیشمندان حوزه‌های جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، اقتصاد، علوم محیطی، جغرافیا، پزشکی و دیگر رشته‌ها را به خود جلب کرده است. کیفیت زندگی از دهه ۱۹۶۰ میلادی به یکی از موضوعات مورد علاقه حوزه علوم اجتماعی بدل شد، چرا که در این دهه مشخص گردید که رشد و توسعه اقتصادی لزوماً به بهبود زندگی مردم نمی‌انجامد (Das, 2008, 298) بنابراین از همان زمان تلاش‌های علمی فراوانی به منظور تعریف اصطلاح کیفیت، زندگی، شناسایی عناصر تشکیل دهنده آن و ارائه روش‌های تحلیل و اندازه‌گیری کیفیت زندگی صورت گرفت. افراد و گروه‌های مختلف، اصطلاح کیفیت زندگی را با معانی گوناگونی تعبیر کرده‌اند. برخی آن را قابلیت زیست‌پذیری هر ناحیه، بعضی دیگر اندازه میزان جذابیت و عده ای نیز آن را به عنوان رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایتمندی و مواردی از این دست تفسیر کرده‌اند (Epley & Menon, 2007, 281) از لحاظ تاریخی اولین تلاش‌ها برای اندازه‌گیری کیفیت زندگی از جنبش شاخص‌های اجتماعی نشأت گرفته است (Biderman, 1974, 27) با وجود اینکه بحث کیفیت زندگی موضوع اصلی بسیاری از تحقیقات در رشته‌های مختلف بوده، ارائه یک تعریف جامع و یکسان برای آن تاکنون میسر نشده است. یکی از عوامل اصلی این عدم موفقیت، چندوجهی بودن مفهوم این موضوع است (احمدی، ۱۳۸۸، ص ۳۳) به رغم اختلاف نظرهایی که در تعریف کیفیت زندگی وجود دارد، اما توافقی ادراکی نیز در بین متخصصان به چشم می‌خورد که بر مبنای آن بیشتر آنها کیفیت زندگی را مشتمل بر ابعاد مثبت و مفهومی چند بعدی می‌دانند (Allen, 2002, 14) کیفیت زندگی به وسیله نیروهای بیرونی مرتبط با افراد یا گروه‌های اجتماعی نظیر فناوری تولید، زیرساخت‌ها، روابط با سایر گروه‌ها و نهادهای جامعه، محیط طبیعی و همچنین از طریق نیروهای درونی مانند تعاملات درون جامعه و شخص یا جامعه تعیین می‌شود (Das, 2008, 298) طبق گفته فینویک، ناگلیر و برون، کیفیت زندگی مفهومی اجتماعی است و در ذات خود معنایی ندارد، بلکه صرفاً افراد به آن معنا می‌بخشند (Collados, 1999, 446) براساس برداشت کامپ و همکاران، مفهوم کیفیت زندگی از تفکر مرتبط با سلامت نشأت می‌گیرد و دیدگاه واحدی درباره علت آن وجود ندارد (van Kamp, 2003, 9) براساس دیدگاه پال، کیفیت زندگی معیاری است برای تحلیل میزان برآورده شدن نیازهای روحی- روانی و مادی جامعه و کیفیت زندگی روستایی نیز به مفهوم چگونگی شرایط و وضعیت زندگی خانواده‌های روستایی است (Pal, 2005, 18) متخصصان در توافقی ادراکی، کیفیت زندگی را مشتمل بر ابعاد مثبت و مفهومی چندبعدی می‌دانند. در چنین تعریفی، تمامی مطالعات کیفیت زندگی تحت دو سرفصل شاخص‌های عینی و شاخص‌های ذهنی صورت می‌گیرد (Allen, 2002, 14) جنبه ذهنی به افراد کمک می‌کند تا تعریفی از هویت، آرمان‌ها، و جهت‌یابی زندگیشان ارائه کنند و این جنبه زمانی با ارزش است که با شرایط

عینی زندگی همراه شود (Shucksmith, 2006, 22) جنبه‌های ذهنی بر تجارب خوشایند و بدآیند زندگی فردی و حتی جمعی مانند سرخوردگی، احساس بیگانگی از جامعه و از خویشتن خویش، احساس رضایت از زندگی، اشتیاق‌های آدمی و ادراکات انسانی دلالت دارد (اشرف، ۱۳۸۰، ص ۵۷) شاخص‌های رویکرد عینی‌انگیزی هستند که سعی بر توصیف محیط‌های فیزیکی و اجتماعی دارند که مردم در آنها زندگی و کار می‌کنند مانند: تدارکات خدمات بهداشتی، آموزشی، نرخ بیکاری، فعالیت‌های فراغت یا وضعیت مسکن (احمدی، ۱۳۸۸، ص ۳۶) این گونه شاخص‌ها براساس فراوانی یا کمیت فیزیکی، اندازه‌گیری می‌شوند (رضوانی و منصوریان، ۱۳۸۷، ص ۶) در این دسته از شاخص‌ها محیط‌های زندگی و کار افراد و گروه‌ها توصیف می‌شود و هدف تامین نیازهای اساسی و برخورداری از منابع مادی جهت برآوردن خواست‌های اجتماعی شهروندان است (غفاری و امید، ۱۳۸۷، ص ۱۳) بعد عینی وضعیت ظاهری و ملموس زندگی را نشان می‌دهد (رضوانی و منصوریان، ۱۳۸۷، ص ۳۷).



شکل ۱: ابعاد کیفیت زندگی (ویلیام ۱۹۸۰)

از آن جایی که مفهوم کیفیت زندگی، مفهومی چند بعدی و پیچیده می‌باشد، زمانی می‌توان از آن در برنامه‌ریزی استفاده کرد؛ که چهار چوبی مناسب و قابل اطمینان برای تحلیل آن تدوین نمود. بنابراین، اولین گام در راستای تحلیل کیفیت زندگی انتخاب ابعاد آن و سپس انتخاب شاخص‌هایی است که با استفاده از آن بتوان ابعاد مختلف کیفیت زندگی را مورد تحلیل قرار داد (لطفی، ۱۳۸۸، ص ۷۱).

### روش تحقیق

برای انجام هر پژوهشی با توجه به اهداف، موضوع و نوع شاخص‌ها و متغیرهای بکار رفته در آن از روش‌های گوناگونی استفاده می‌شود. در این تحقیق که از نوع کاربردی است و هدف آن ارزیابی میزان رضایتمندی روستائیان از شاخص‌های کیفیت زندگی است، از روش‌های تحقیق توصیفی و روش تحقیق موردی یا ژرفانگر استفاده شده

است. در بخش توصیفی تحقیق داده‌ها و اطلاعات مورد نیاز مرتبط با موضوع از منابع داخلی و خارجی به شکل کتاب، مقالات، پایان نامه‌ها، جمع‌آوری و تدوین گردید. در بخش پیمایشی با استفاده از پرسشنامه و انجام مصاحبه حضوری با افراد جامعه، داده‌های مورد نیاز تحقیق جمع‌آوری شد. در بخش در بخش میدانی در مرحله اول پرسشنامه‌ای حاوی ۴۴ سوال در ابعاد اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، کالبدی و محیطی طراحی شد و از سرپرستان خانوار خواسته شد به سوالات در قالب طیف ۵ گزینه ای لیکرت<sup>۱</sup> (خیلی ضعیف، ضعیف، متوسط، خوب و خیلی خوب) پاسخ دهند و میزان رضایتمندی خود از مولفه‌های موثر بر کیفیت زندگی در ۸ قلمرو (۴۴ گویه) مربوط به کیفیت زندگی شامل: کیفیت آموزش (۴ گویه)، کیفیت سلامت و امنیت (۶ گویه)، روابط اجتماعی و همبستگی (۵)، کیفیت اوقات فراغت (۵ گویه)، کیفیت محیط مسکونی (۵ گویه)، کیفیت زیرساخت‌ها (۷ گویه)، کیفیت محیطی (۶ گویه)، شغل و درآمد خانوار (۶ گویه) را بیان کردند. حجم نمونه‌ها با استفاده از فرمول کوکران<sup>۲</sup> تعداد ۲۴۳ نمونه به دست آمد. در مجموع روش گردآوری اطلاعات یک روش ترکیبی بوده است تا اینکه صحت نتایج، اهداف پژوهش و تحلیل‌های انجام شده با اصول علمی انطباق منطقی داشته باشد. به منظور تجزیه و تحلیل یافته‌های تحقیق، پرسشنامه‌های تکمیل شده کدگذاری شدند، سپس داده‌های کد گذاری شده به نرم افزار SPSS انتقال داده شد. پس از انجام عملیات آماری، از جداول توزیع فراوانی، درصد، میانگین، نمودارها برای تحلیل توصیفی استفاده شد. در بخش تحلیل استنباطی برای ارزیابی وضعیت موجود از آزمون T تک نمونه ای جهت تحلیل شرایط کیفیت زندگی استفاده شد و برای ارزیابی ارتباط موقعیت مکانی روستاها با شرایط موجود از تحلیل ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است، در پایان وضعیت روستاها با استفاده از تحلیل خوشه‌ای (Cluster) ارزیابی و نتایج حاصل به صورت نقشه‌های GIS نمایش داده شد.

### محدوده مطالعه شده

شهرستان بهمنی یکی از هفت شهرستان استان کهگیلویه و بویراحمد با ۱۴۴۷ کیلومتر مربع مساحت در غرب تا شمال غرب این استان واقع شده است. بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، جمعیت شهرستان بهمنی ۳۷۰۴۸ نفر بوده است. که از این تعداد جمعیت ۱۸۰۵ خانوار (۷۶۰۰ نفر) روستاییان بخش مرکزی شهرستان بهمنی می‌باشند. روستاهای انتخاب شده روستاهایی هستند که جمعیت آنها بیشتر از ۶۰ خانوار است. بنابراین با توجه به جدول (۲) و شکل (۲) تعداد ۸ روستای (سیاه شیر، تنگ ابدال، سید صفی، گچ بلند، شهرک گچ بلند، کت، دوپرنظری، گدار تختی) در این بخش با ۹۷۸ خانوار و جمعیت ۴۲۴۴ نفر مورد مطالعه قرار گرفتند.

جدول ۲: روستاهای مورد مطالعه

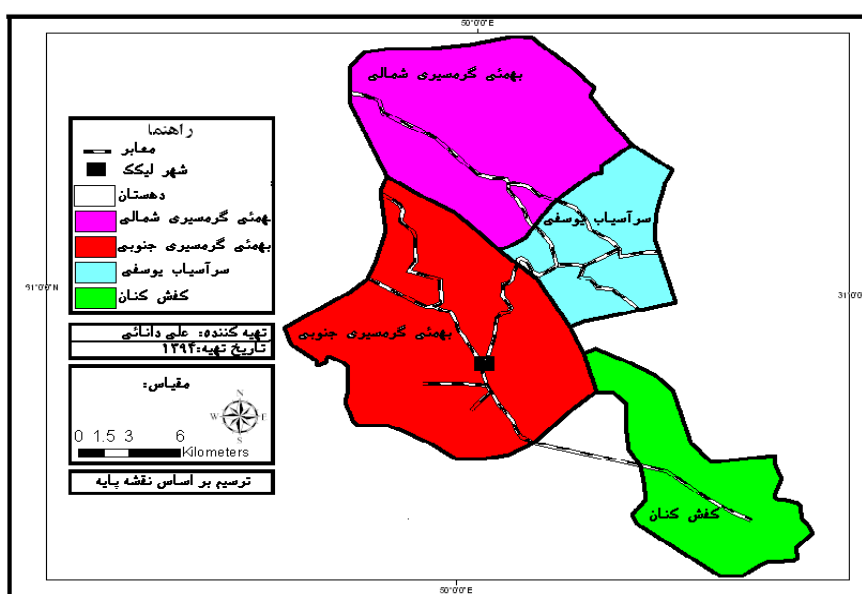
ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت
۱	سیاه شیر	۱۵۰	۶۴۵
۲	تنگ ابدال	۶۹	۲۶۵

<sup>۱</sup> Cochran

<sup>۲</sup> Likert

ردیف	نام روستا	تعداد خانوار	تعداد جمعیت
۳	سید صفی	۱۰۴	۵۲۹
۴	گچ بلند	۱۹۲	۸۶۱
۵	شهرک گچ بلند	۲۲۲	۹۴۷
۶	کت	۸۵	۳۵۹
۷	دوپرنظری	۹۰	۳۸۳
۸	گدارتختی	۶۶	۲۵۵
	جمع	۹۷۸	۴۲۴۴

ماخذ: سالنامه آماری ۱۳۹۰



شکل ۲: موقعیت مکانی روستاهای مورد مطالعه

## یافته‌های تحقیق

یافته‌های توصیفی: در اینجا به نتایج بدست آمده از تحلیل و پردازش متغیرها پرداخته می‌شود و سعی بر این است تا نتایج بدست آمده از هر کدام از متغیرها در یک قالب منظم و ساخت یافته بررسی گردد، بدین منظور ابتدا از متغیرهای زمینه‌ای آغاز شد و با بررسی سن پاسخ گویان مشخص شد میزان سرپرستان خانوار (۲۰-۳۰ ساله) ۹ درصد، (۳۱-۴۰ ساله) ۲۱/۸ درصد، (۴۱-۵۰ ساله) ۲۸/۸ درصد، (۵۱-۶۰ ساله) ۱۹/۷ درصد و سرپرستان (۶۰ سال به بالا) ۵/۲۰ درصد جمعیت پاسخ گویان را تشکیل دادند. بیشترین فراوانی در بین سرپرستان خانوار (۵۰-۴۱ ساله) و کمترین فراوانی سرپرستان (۳۰-۲۰ ساله) هستند. زنان سرپرست خانوار با ۷/۸ درصد و مردان سرپرست خانوار با ۹۲/۱ درصد به ترتیب به سوالات تحقیق پاسخ داده‌اند. میزان سواد پاسخ گویان به گونه‌ای بود که سرپرستان (فاقد سواد) ۳۳/۷ درصد، سرپرستان (دارای سواد خواندن و نوشتن) ۳/۷ درصد، سرپرستان (دارای سواد ابتدائی) ۹ درصد، سرپرستان (دارای سواد راهنمایی) ۱۱/۱۱ درصد، سرپرستان (دارای سواد دیپلم) ۲۲/۲۲ درصد و سرپرستان

(دارای سواد کاردانی، کارشناسی و بالاتر) ۲۰/۱۶ درصد جمعیت پاسخ گویان را تشکیل دادند. بیشترین فراوانی در بین سرپرستان خانوار مربوط به سرپرستان (فاقد سواد) و کمترین فراوانی مربوط به سرپرستان (دارای سواد خواندن و نوشتن) است. با بررسی وضعیت اشتغال مشخص شد، سرپرستان خانوار (بیکار) ۳۸/۲ درصد، (دارای شغل فصلی) ۳۷/۸ درصد و سرپرستان (دارای شغل دائم) ۲۳/۸ درصد جمعیت پاسخ گویان را تشکیل دادند. از نظر اشتغال بیشترین فراوانی در بین سرپرستان خانوار بیکار و کمترین فراوانی در بین سرپرستان خانوار دارای شغل دائم است.

### قلمرو آموزش

با بررسی گویه‌های قلمرو آموزش در جدول (۳) ملاحظه می‌کنید در گویه وضعیت مدارس نوساز و باکیفیت در روستاهای مورد آزمون از مجموع ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۲۷ نفر معادل (۵۲/۲ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه دسترسی آسان با زمان کم کودکان و نوجوانان به مدرسه از مجموع ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۴۳ نفر معادل (۵۸/۸ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه داشتن معلمان خوب و باتجربه از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۰۴ نفر معادل (۴۲/۷ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه داشتن آزمایشگاه و تجهیزات مناسب آموزشی از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه خیلی ضعیف است که تعداد ۱۴۰ نفر معادل (۵۷/۶ درصد) آن را انتخاب کردند.

جدول ۳: توزیع فراوانی گویه‌های قلمرو آموزش

مؤلفه	گویه	فراوانی					درصد				
		خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کیفیت آموزش	وجود مدارس نوساز و باکیفیت	۲۷	۱۲۷	۶۰	۲۱	۸	۱۱/۱	۵۲/۲	۲۴/۶	۸/۶	۳/۲
	دسترسی آسان کودکان و نوجوانان به مدرسه	۳۲	۱۴۳	۴۹	۱۳	۶	۱۳/۱	۵۸/۸	۲۰/۱	۵/۳	۲/۴
	داشتن معلمان خوب و باتجربه	۳۱	۱۰۴	۶۶	۳۰	۱۲	۱۲/۷	۴۲/۷	۲۷/۱	۱۲/۳	۴/۹
	داشتن آزمایشگاه و تجهیزات مناسب آموزشی	۳	۶	۲۴	۷۰	۱۴۰	۱/۲	۲/۴	۹/۸	۲۸/۸	۵۷/۶

### قلمرو سلامت و امنیت

با بررسی گویه‌های قلمرو سلامت و امنیت در جدول (۴) ملاحظه می‌کنید در گویه وضعیت مصرف مواد پروتئینی (گوشت و ماهی) در برنامه غذایی هفتگی روستاهای مورد آزمون را از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه متوسط است که تعداد ۸۱ نفر معادل (۳۳/۳ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه مصرف سبزیجات و میوه، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۲۳ نفر معادل (۵۰/۶ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه بهره‌مندی از خدمات درمانی (خانه بهداشت، درمانگاه و...) بالاترین میزان مربوط به گزینه

متوسط است که تعداد ۷۸ نفر معادل (۳۲ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه استفاده از حمام و سرویس بهداشتی مناسب بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۹۷ نفر معادل (۳۹/۹ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه دسترسی به پلیس در مواقع اضطراری، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۱۱ نفر معادل (۴۵/۶ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه امنیت خانه هنگام سفر بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۱۲ نفر معادل (۴۶ درصد) آن را انتخاب کردند.

جدول ۴: توزیع فراوانی گویه‌های قلمرو سلامت و امنیت

مؤلفه	گویه	فراوانی					درصد				
		خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم
کیفیت سلامت و امنیت	مصرف مواد پروتئینی گوشت و ماهی در برنامه غذایی	۱۷	۶۵	۸۱	۵۱	۲۹	۶/۹	۲۶/۷	۳۳/۳	۲۰/۹	۱۱/۹
	مصرف سبزیجات و میوه	۳۴	۱۲۳	۴۴	۲۹	۱۳	۱۳/۹	۵۰/۶	۱۸/۱	۱۱/۹	۵/۳
	بهره مندی از خدمات درمانی (خانه بهداشت، درمانگاه)	۲۱	۷۳	۷۸	۴۸	۲۳	۸/۶	۳۰	۳۲	۱۹/۷	۹/۴
	استفاده از حمام و سرویس بهداشتی	۳۷	۹۷	۵۱	۴۲	۱۶	۱۵/۲	۳۹/۹	۲۰/۹	۱۷/۲	۶/۵
	دسترسی به پلیس در مواقع اضطراری	۳۴	۱۱۱	۵۹	۱۸	۲۱	۱۳/۹	۴۵/۶	۲۴/۲	۷/۴	۸/۶
	امنیت خانه هنگام سفر	۷۷	۱۱۲	۲۶	۲۲	۶	۳۱/۶	۴۶	۱۰/۶	۹	۲/۴

### قلمرو روابط اجتماعی و همبستگی

با بررسی گویه‌های قلمرو روابط اجتماعی و همبستگی در جدول (۵) ملاحظه می‌کنید در گویه مشورت و همیاری میان همسایگان در روستاهای مورد آزمون را از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۳۰ نفر معادل (۵۳/۴ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه اعتماد به همسایگان، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۰۶ نفر معادل (۴۳/۶ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه رضایت از همسایگان و نبود نزاع و کشمکش، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۱۹ نفر معادل (۴۸/۹ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه احساس شادمانی و آرامش در خانواده‌ها، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۹۲ نفر معادل (۳۷/۸ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه احترام در خانواده‌ها، بالاترین میزان مربوط به گزینه خیلی خوب است که تعداد ۱۲۵ نفر معادل (۵۱/۴۱ درصد) آن را انتخاب کردند.



جدول ۵: توزیع فراوانی گویه‌های قلمرو اجتماعی و همبستگی

موتله	گویه	فراوانی					درصد				
		خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی ضعیف
روابط اجتماعی و همبستگی	مشورت و همیاری همسایگان	۷	۱۳	۳۵	۱۳۰	۵۸	۲/۸	۵/۳	۱۴/۴	۵۳/۴	۲۳/۸
	اعتماد به همسایگان	۵	۷	۵۰	۱۰۶	۷۵	۲	۲/۸	۲۰/۵	۴۳/۶	۳۰/۸
	رضایت از همسایگان و نبود نزاع و کشمکش	۸	۱۶	۵۰	۱۱۹	۵۰	۳/۲	۶/۵	۲۰/۵	۴۸/۹	۲۰/۵
	احساس شادمانی و آرامش	۹	۲۶	۶۷	۹۲	۴۹	۳/۷	۱۰/۶	۲۷/۵	۳۷/۸	۲۰/۱
	احترام در خانواده	۵	۸	۱۳	۹۲	۱۲۵	۲	۳/۲	۵/۳	۳۷/۸	۵۱/۴

## قلمرو اوقات فراغت

با بررسی گویه‌های قلمرو اوقات فراغت در جدول (۶) ملاحظه می‌کنید در گویه وضعیت امکانات مناسب ورزشی در روستاهای مورد آزمون از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه خیلی ضعیف است که تعداد ۱۰۲ نفر معادل (۴۱/۹۷ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت امکانات فرهنگی، هنری و کتابخانه، بالاترین میزان مربوط به گزینه خیلی ضعیف است که تعداد ۱۰۹ نفر معادل (۴۴/۸ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۸۳ نفر معادل (۳۴/۱ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت پارک و فضای سبز، بالاترین میزان مربوط به گزینه خیلی ضعیف است که تعداد ۱۱۶ نفر معادل (۴۷/۷ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت برنامه‌های فرهنگی (مناسبت‌ها، جشن و اعیاد) بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۹۰ نفر معادل (۳۷ درصد) آن را انتخاب کردند.

جدول ۶: توزیع فراوانی گویه‌های قلمرو اوقات فراغت

موتله	گویه	فراوانی					درصد				
		خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی ضعیف
بهبود اوقات فراغت	وضعیت امکانات مناسب ورزشی در روستا	۱۰۲	۹۷	۲۶	۱۵	۵	۴۱/۹۷	۳۹/۹	۱۰/۶	۶/۱	۲
	وضعیت امکانات فرهنگی و هنری کتابخانه	۱۰۹	۸۱	۲۶	۲۱	۶	۴۴/۸	۳۳/۳	۱۰/۶	۸/۶	۲/۴
	توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده	۷۶	۸۳	۵۳	۲۹	۲	۳۱/۲	۳۴/۱	۲۱/۸	۱۱/۹	۰/۸
	وضعیت پارک و فضای سبز	۱۱۶	۹۸	۱۷	۱۰	۲	۴۷/۷	۴۰/۳	۶/۹	۴/۱	۰/۸
	وضعیت برنامه‌های فرهنگی روستا (مناسبت‌ها، جشن و اعیاد)	۵۱	۹۰	۵۹	۳۷	۶	۲۰/۹	۳۷	۲۴/۲	۱۵/۲	۲/۴

### قلمرو محیط مسکونی

با بررسی گویه‌های قلمرو محیط مسکونی در جدول (۷) ملاحظه می‌کنید در گویه وضعیت وجود خانه‌های نوساز، بادوام و با کیفیت مناسب در روستاهای مورد آزمون از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۱۰۱ نفر معادل (۴۱/۵ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وجود سیستم گرمایشی، سرمایشی مناسب در واحدهای مسکونی، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۰۴ نفر معادل (۴۲/۷ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه به کارگیری مواد و مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۸۶ نفر معادل (۳۵/۳ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت فضا برای اعضای خانواده، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۸۱ نفر معادل (۳۳/۳ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت کیفیت روشنایی و نورگیری خانه، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۵۴ نفر معادل (۶۳/۳ درصد) آن را انتخاب کردند.

جدول ۷: توزیع فراوانی گویه‌های قلمرو محیط مسکونی

موتفه	گویه	فراوانی					درصد				
		خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کیفیت محیط مسکونی	وجود خانه‌های نوساز و بادوام و با کیفیت	۶	۵۲	۴۴	۱۰۱	۳۸	۲/۴	۲۱/۳	۱۸/۱	۴۱/۵	۱۵/۶
	سیستم گرمایشی، سرمایشی مناسب در واحدهای مسکونی	۱۶	۶۶	۷۱	۳۹	۵۵	۶/۵	۲۷/۱	۲۹/۲	۱۶	۲۲/۶
	به کارگیری مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی	۵	۵۳	۶۳	۸۶	۳۱	۲	۲۱/۸	۲۸	۳۵/۳	۱۲/۷
	وضعیت فضا برای اعضای خانواده	۱۱	۴۴	۵۸	۸۱	۴۹	۴/۵	۱۸/۱	۲۳/۸	۳۳/۳	۲۰/۱
	کیفیت روشنایی و نورگیری خانه	۱۳	۹۶	۴۰	۵۸	۳۴	۵/۳	۳۹/۵	۱۶/۴	۲۳/۸	۱۴

### قلمرو زیر ساخت‌ها

با بررسی گویه‌های قلمرو زیر ساخت‌ها در جدول (۸) ملاحظه می‌کنید در گویه وضعیت راه ارتباطی در روستاهای مورد آزمون از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۸۰ نفر معادل (۳۲/۹ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۱۰۳ نفر معادل (۴۲/۳ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه فاصله زمانی کم برای دسترسی به شهر، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۸۰ نفر معادل (۳۲/۹ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه دسترسی به خدمات اعتباری و مالی (بانک، پست بانک و...)، بالاترین میزان مربوط به گزینه خیلی ضعیف است که تعداد ۹۷ نفر معادل (۳۹/۹ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت آب آشامیدنی، بالاترین

میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۶۶ نفر معادل (۲۷/۱ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه دسترسی به خدمات عمومی (نانوایی، خواربارفروشی)، بالاترین میزان مربوط به گزینه خیلی ضعیف است که تعداد ۱۲۰ نفر معادل (۴۹/۳ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت زیر ساختهای حامل انرژی (برق و گاز)، بالاترین میزان مربوط به گزینه متوسط است که تعداد ۸۹ نفر معادل (۳۶/۶ درصد) آن را انتخاب کردند.

جدول ۸: توزیع فراوانی گویه های قلمرو زیر ساختها

موقعیت	گویه	فراوانی					درصد				
		خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کیفیت زیرساختها	وضعیت راه ارتباطی	۱۰	۴۹	۷۴	۸۰	۳۰	۱۲/۳	۳۲/۹	۳۰/۴	۲۰/۱	۴/۱
	دسترسی به وسایل حمل و نقل مناسب	۱۷	۴۰	۶۹	۱۰۳	۱۴	۵/۸	۴۲/۳	۲۸/۳	۱۶/۴	۶/۹
	طی کردن فاصله زمانی کم برای دسترسی به شهر	۲۳	۸۰	۷۳	۳۶	۳۱	۱۲/۷	۱۴/۸	۳۰	۳۲/۹	۹/۴
	دسترسی به خدمات اعتباری و مالی (بانک، پست بانک و...)	۶	۲۸	۳۴	۷۸	۹۷	۳۹/۹	۳۲	۱۴	۱۱/۵	۲/۴
	وضعیت آب آشامیدنی	۱۴	۴۷	۵۹	۶۶	۵۷	۲۳/۴	۲۷/۱	۲۴/۲	۱۹/۳	۵/۷
	دسترسی به خدمات عمومی (نانوایی، خواربارفروشی)	۶	۲۸	۳۰	۵۹	۱۲۰	۴۹/۳	۲۴/۲	۱۲/۳	۱۱/۵	۲/۴
	وضعیت زیر ساختهای حامل انرژی (برق و گاز)	۶	۷۸	۸۹	۲۷	۴۳	۱۷/۶	۱۱/۱	۳۶/۶	۳۲	۲/۴

### قلمرو محیط زیست

با بررسی گویه های قلمرو محیط زیست در جدول (۹) ملاحظه می کنید در گویه جایگاه دفن زباله در روستاهای مورد آزمون از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۸۱ نفر معادل (۳۳/۳ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت استفاده از روش های بهداشتی دفع زباله، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۷۴ نفر معادل (۳۰/۴ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت پرهیز از ساخت خانه ها در اراضی شیب دار و خطرناک، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۱۱ نفر معادل (۴۵/۶ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت جلوگیری از هدر دادن و آلودگی منابع آب، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۱۰۹ نفر معادل (۴۴/۸ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه جلوگیری از تخریب و فرسایش خاک، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۹۸ نفر معادل (۴۰/۳ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه مدیریت سیلابها و دفع آبهای سطحی، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۸۳ نفر معادل (۳۴/۱ درصد) آن را انتخاب کردند.

جدول ۹: توزیع فراوانی گویه‌های قلمرو محیط زیست

مؤلفه	گویه	فراوانی					درصد				
		خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کیفیت محیط زیست	وجود جایگاه دفن زباله	۹	۳۴	۴۹	۸۱	۷۰	۳/۷	۱۳/۹	۲۰/۱	۳۳/۳	۲۸/۸
	استفاده از روش‌های بهداشتی دفع زباله	۱۲	۵۰	۴۷	۷۴	۶۰	۴/۹	۲۰/۵	۱۹/۳	۳۰/۴	۲۴/۶
	پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب‌دار	۲۴	۱۱۱	۶۵	۲۷	۱۶	۹/۸	۴۵/۶	۲۶/۷	۱۱/۱	۶/۵
	جلوگیری از هدر دادن و آلودگی منابع آب	۱۷	۱۰۹	۷۷	۳۷	۳	۶/۹	۴۴/۸	۳۱/۶	۱۵/۲	۱/۲۳
	جلوگیری از تخریب و فرسایش خاک	۱۴	۹۸	۷۰	۵۰	۱۱	۵/۷	۴۰/۳	۲۸/۸	۲۰/۵	۴/۵۲
	مدیریت سیلابها و دفع آبهای سطحی	۱۳	۶۳	۶۲	۸۳	۲۲	۵/۳	۲۵/۹	۲۵/۵	۳۴/۱	۹

### قلمرو شغل و درآمد

با بررسی گویه‌های قلمرو شغل و درآمد در جدول (۱۰) ملاحظه می‌کنید گویه وضعیت درآمد خانوارها در روستاهای مورد آزمون از تعداد ۲۴۳ نفر پاسخگو، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۹۹ نفر معادل (۴۰/۷ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه امید به امنیت شغلی، بالاترین میزان مربوط به گزینه خیلی ضعیف است که تعداد ۷۹ نفر معادل (۳۲/۵ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت پس انداز، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۹۴ نفر معادل (۳۸/۶ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه وضعیت جسمی سرپرستان خانوار، بالاترین میزان مربوط به گزینه خوب است که تعداد ۸۸ نفر معادل (۳۶/۲ درصد) آن را انتخاب کردند. در گویه رضایت از شغل سرپرستان خانوار، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۸۱ نفر معادل (۳۳/۳ درصد) وضعیت آن را انتخاب کردند. در گویه قدرت خرید، بالاترین میزان مربوط به گزینه ضعیف است که تعداد ۷۶ نفر معادل (۳۱/۲ درصد) آن را انتخاب کردند.

جدول ۱۰: توزیع فراوانی گویه‌های قلمرو شغل و درآمد

مؤلفه	گویه	فراوانی					درصد				
		خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب	خیلی ضعیف	ضعیف	متوسط	خوب	خیلی خوب
کیفیت شغل و درآمد خانوار	وضعیت درآمد	۱	۳۴	۳۸	۹۹	۷۱	۰/۴	۱۴	۱۵/۶	۴۰/۷	۲۹/۲
	امید به امنیت شغلی	۵	۳۸	۴۳	۷۸	۷۹	۲	۱۵/۶	۱۷/۶	۳۲	۳۲/۵
	وضعیت پس انداز	۱	۲۰	۴۴	۹۴	۸۴	۰/۴	۸/۲	۱۸/۱	۳۸/۶	۳۴/۵
	وضعیت جسمی	۴۲	۸۸	۵۰	۳۷	۲۶	۱۷/۲	۳۶/۲	۲۰/۵	۱۵/۲	۱۰/۶
	رضایت از شغل	۱۰	۴۶	۵۲	۸۱	۵۴	۴/۱	۱۸/۹	۲۱/۳	۳۳/۳	۲۲/۲
	قدرت خرید	۱	۴۶	۶۸	۷۶	۵۲	۰/۴	۱۸/۹	۲۷/۹	۳۱/۲	۲۱/۳

یافته های آمار استنباطی: در این بخش با استفاده از روش های آمار استنباطی به تحلیل و شناسایی چگونگی روابط بین متغیرها پرداخته می شود. همانگونه که ذکر شد پس از مشخص نمودن و درک وضعیت موجود کیفیت زندگی برای بررسی تفاوت بین وضع موجود و شرایط ایده ال مولفه های موثر بر کیفیت زندگی از آزمون ویلکاکسون استفاده گردیده است که نتایج به دست آمده به صورت زیر است.

### تحلیل شاخص های کیفیت زندگی در ابعاد متفاوت با استفاده از آزمون T

برای دستیابی به نتیجه ابتدا با آزمون T تک نمونه ای به تحلیل کیفیت زندگی از ابعاد اجتماعی، اقتصادی، محیطی، کالبدی و محیطی پرداخته شد. با توجه به ویژگی های توصیفی فوق تحلیل وضعیت کیفیت زندگی جامعه نمونه در ابعاد گوناگون فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی به نتایج ذیل منتج شده است.

### تحلیل کیفیت آموزش با آزمون T

برای تحلیل کیفیت آموزش از ۴ گویه استفاده شده است. در جدول (۱۱) با مقایسه متوسط سطح گویه های مورد ارزیابی که ۱۲ برآورد شده و میانگین سطح کیفیت آموزش محاسبه شده در سطح معناداری ۰/۹۵ که ۱۲/۴۷۶ را نشان می دهد و انحراف از میانگین ۰/۴۷۶+ داشته است همچنین با توجه به سطح معناداری محاسبه شده که به صورت ۰/۴۱۹ به دست آمده و رقمی پایین تر از آلفا ۰/۰۵ را نشان می دهد فرض مناسب بودن کیفیت آموزش در محدوده مورد مطالعه را تایید نمود. با این تفاسیر و بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت آموزش در منطقه مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط بوده و نشان می دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی بالایی برخوردارند.

جدول ۱۱: تحلیل مولفه های آموزشی

بعد	مولفه	آماره T	انحراف از میانگین	ارزش T (میانگین نظری)	سطح معناداری	میانگین	سطح کیفیت قلمرو
اجتماعی و فرهنگی	کیفیت آموزش	۰/۸۵۸	۰/۴۷۶	۱۲	۰/۴۱۹	۱۲/۴۷۶	بالا

### تحلیل کیفیت سلامت و امنیت با آزمون T

برای تحلیل سطح کیفیت سلامت و امنیت از ۶ گویه استفاده شده است. در جدول (۱۲) با مقایسه متوسط سطح گویه های مورد ارزیابی که ۱۸ برآورد شده و میانگین سطح کیفیت سلامت و امنیت محاسبه شده در سطح معناداری ۰/۹۵ که ۲۰/۳۹۳ را نشان می دهد و ۲/۳۹۳+ انحراف از میانگین داشته است. همچنین با توجه به سطح معناداری محاسبه شده که به صورت ۰/۰۰۱ به دست آمده و رقمی پایین تر از آلفا ۰/۰۵ را نشان می دهد فرض مناسب بودن کیفیت سلامت و امنیت در محدوده مورد مطالعه را تایید نمود. با این تفاسیر و بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار

کیفیت سلامت و امنیت در منطقه مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی بالایی برخوردارند.

جدول ۱۲: تحلیل مولفه‌های سلامت و امنیت

بعد	مولفه	آماره T	انحراف از میانگین	ارزش T (میانگین نظری)	سطح معناداری	میانگین	سطح کیفیت قلمرو
اجتماعی و فرهنگی	کیفیت سلامت و امنیت	۵/۶۱۸	۲/۳۹۳	۱۸	۰/۰۰۱	۲۰/۳۹۳	بالا

### تحلیل کیفیت روابط اجتماعی و همبستگی با آزمون T

برای تحلیل سطح کیفیت روابط اجتماعی و همبستگی از ۵ گویه استفاده شده است. در جدول (۱۳) با مقایسه متوسط سطح گویه‌های مورد ارزیابی که ۱۵ برآورد شده و میانگین سطح کیفیت روابط اجتماعی و همبستگی محاسبه شده در سطح معناداری ۰/۹۵ که ۱۹/۸۲۷ را نشان می‌دهد و ۴/۸۲۷+ انحراف از میانگین داشته است. همچنین با توجه به سطح معناداری محاسبه شده که به صورت ۰/۰۰۰ به دست آمده و رقمی پایین تر از آلفا ۰/۰۵ را نشان می‌دهد فرض مناسب بودن کیفیت روابط اجتماعی و همبستگی در محدوده مورد مطالعه را تایید نمود. با این تفاسیر و بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت روابط اجتماعی و همبستگی در منطقه مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی بالایی برخوردارند.

جدول ۱۳: تحلیل مولفه‌های روابط اجتماعی و همبستگی

بعد	مولفه	آماره T	انحراف از میانگین	ارزش T (میانگین نظری)	سطح معناداری	میانگین	سطح کیفیت قلمرو
اجتماعی و فرهنگی	روابط اجتماعی و همبستگی	۱۵/۹۸۶	۴/۸۲۷	۱۵	۰/۰۰۰	۱۹/۸۲۷	بالا

### تحلیل کیفیت اوقات فراغت با آزمون T

برای تحلیل سطح کیفیت اوقات فراغت از ۵ گویه استفاده شده است. در جدول (۱۴) با مقایسه متوسط سطح گویه‌های مورد ارزیابی که ۱۵ برآورد شده و میانگین سطح کیفیت اوقات فراغت محاسبه شده در سطح معناداری ۰/۹۵ که ۹/۹۹۷ را نشان می‌دهد و ۵/۰۰۲- انحراف از میانگین داشته است. این پایین تر از میانگین متوسط است و همچنین با توجه به سطح معناداری محاسبه شده که به صورت ۰/۰۰۰ به دست آمده و رقمی پایین تر از آلفا ۰/۰۵ را نشان می‌دهد فرض مناسب بودن کیفیت اوقات فراغت در محدوده مورد مطالعه رد می‌شود. با این تفاسیر و بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت اوقات فراغت در منطقه مورد مطالعه پایین تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی پایینی برخوردارند.

جدول ۱۴: تحلیل مولفه‌های اوقات فراغت

بعد	مولفه	آماره T	انحراف از میانگین	ارزش T (میانگین نظری)	سطح معناداری	میانگی ن	سطح کیفیت قلمرو
اجتماعی و فرهنگی	کیفیت اوقات فراغت	۷/۸۰۸ -	-۵/۰۰۲	۱۵	۰/۰۰۰	۹/۹۹۷	پایین

## تحلیل کیفیت محیط مسکونی با آزمون T

برای تحلیل سطح کیفیت محیط مسکونی از ۵ گویه استفاده شده است. در جدول (۱۵) با مقایسه متوسط سطح گویه‌های مورد ارزیابی که ۱۵ برآورد شده و میانگین سطح کیفیت محیط مسکونی محاسبه شده در سطح معناداری ۰/۹۵ که ۱۳/۲۹۵ را نشان می‌دهد و  $-۱/۷۰۵$  انحراف از میانگین داشته است. همچنین با توجه به سطح معناداری محاسبه شده که به صورت  $۰/۰۰۰$  به دست آمده و رقمی پایین تر از آلفا  $۰/۰۵$  را نشان می‌دهد فرض نامناسب بودن کیفیت محیط مسکونی در محدوده مورد مطالعه تایید می‌شود. بنابراین بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت محیط مسکونی در منطقه مورد مطالعه پایین تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار نیستند.

جدول ۱۵: تحلیل مولفه‌های محیط مسکونی

بعد	مولفه	آماره T	انحراف از میانگین	ارزش T (میانگین نظری)	سطح معناداری	میانگی ن	سطح کیفیت قلمرو
کالبدی	کیفیت محیط مسکونی	۸/۲۸۵ -	-۱/۷۰۵	۱۵	۰/۰۰۰	۲۹۵ ۱۳	پایین

## تحلیل کیفیت زیرساخت‌های روستایی با آزمون T

برای تحلیل سطح کیفیت زیرساخت‌های روستایی از ۷ گویه استفاده شده است. در جدول (۱۶) با مقایسه متوسط سطح گویه‌های مورد ارزیابی که ۲۱ برآورد شده و میانگین سطح کیفیت زیرساخت‌های روستایی محاسبه شده در سطح معناداری ۰/۹۵ که ۱۷/۴۷۲ را نشان می‌دهد و  $-۳/۵۲۷$  انحراف از میانگین داشته است. همچنین با توجه به سطح معناداری محاسبه شده که به صورت  $۰/۰۰۰$  به دست آمده و رقمی پایین تر از آلفا  $۰/۰۵$  را نشان می‌دهد فرض نامناسب بودن کیفیت زیرساخت‌های روستایی در محدوده مورد مطالعه تایید می‌شود. با این تفاسیر و بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت زیرساخت‌های روستایی در منطقه مورد مطالعه پایین تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار نیستند.

جدول ۱۶: تحلیل مولفه‌های زیرساخت

بعد	مولفه	آماره T	انحراف از میانگین	ارزش T (میانگین نظری)	سطح معناداری	میانگین	سطح کیفیت قلمرو
کالبدی	کیفیت زیرساخت‌ها	-۷/۴۹۰	-۳/۵۲۷	۲۱	/۰۰۰	۱۷/۴۷۲	پایین

## تحلیل کیفیت محیط زیست با آزمون T

برای تحلیل سطح کیفیت محیط زیست از ۶ گویه استفاده شده است. در جدول (۱۷) با مقایسه متوسط سطح گویه‌های مورد ارزیابی که ۱۸ برآورد شده و میانگین سطح کیفیت محیط زیست محاسبه شده در سطح معناداری ۰/۹۵ که ۱۷/۵۳۲ را نشان می‌دهد و  $-۴/۶۷$  انحراف از میانگین داشته است. همچنین با توجه به سطح معناداری محاسبه شده که به صورت ۰/۲۲۳ به دست آمده و رقمی پایین تر از آلفا ۰/۰۵ را نشان می‌دهد فرض نامناسب بودن کیفیت محیط زیست در محدوده مورد مطالعه تایید می‌شود. بنابراین بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت محیط زیست در منطقه مورد مطالعه پایین تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار نیستند.

جدول ۱۷: تحلیل مولفه‌های محیط زیست

بعد	مولفه	آماره T	انحراف از میانگین	ارزش T (میانگین نظری)	سطح معناداری	میانگین	سطح کیفیت قلمرو
محیطی	کیفیت محیط زیست	-۱/۳۳۶	-۴/۶۷	۱۸	۰/۲۲۳	۱۷/۵۳۲	پایین

## تحلیل کیفیت شغل و درآمد خانوار با آزمون T

برای تحلیل سطح کیفیت شغل و درآمد خانوار از ۶ گویه استفاده شده است. در جدول (۱۸) با مقایسه متوسط سطح گویه‌های مورد ارزیابی که ۱۸ برآورد شده و میانگین سطح کیفیت شغل و درآمد خانوار محاسبه شده در سطح معناداری ۰/۹۵ که ۱۵/۰۵۲ را نشان می‌دهد و  $-۲/۹۴۷$  انحراف از میانگین داشته است. همچنین با توجه به سطح معناداری محاسبه شده که به صورت ۰/۰۰۰ به دست آمده و رقمی پایین تر از آلفا ۰/۰۵ را نشان می‌دهد فرض نامناسب بودن کیفیت شغل و درآمد خانوار در محدوده مورد مطالعه تایید می‌شود. بنابراین بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت شغل و درآمد خانوار در منطقه مورد مطالعه پایین تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار نیستند.

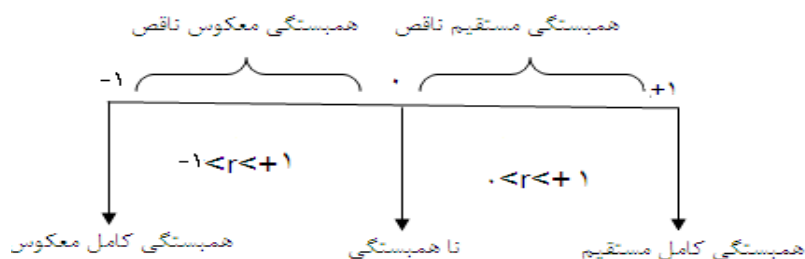
جدول ۱۸: تحلیل مولفه‌های شغل و درآمد

بعد	مولفه	آماره T	انحراف از میانگین	ارزش T (میانگین نظری)	سطح معناداری	میانگین	سطح کیفیت قلمرو
اقتصادی	کیفیت شغل و درآمد خانوار	۷/۰۴۶	-۲/۹۴۷	۱۸	۰/۰۰۰	۱۰۵۲	پایین
		-				۱۵	



### بررسی ارتباط بین شاخص‌های کیفیت زندگی و موقعیت جغرافیایی

ضریب همبستگی کمیتی است که درجه و میزان همبستگی دو جامعه را که دارای افراد متناظرند تعیین می‌کند. میزان همبستگی بین دو جامعه از  $+1$  تا  $-1$  متغیر است. به عبارت دیگر اگر دو جامعه دارای همبستگی کامل مستقیم باشند، مقدار ضریب همبستگی آنها  $+1$  و اگر دارای همبستگی کامل معکوس باشند مقدار ضریب همبستگی آنها  $-1$  برآورد می‌شود و دو جامعه که دارای عدم همبستگی باشند ضریب همبستگی آنها صفر خواهد بود (مهدوی و طاهرخانی، ۱۳۸۵: ۱۵۹-۱۵۸) و در شکل (۳) چنین وضعیتی را ملاحظه می‌کنید.



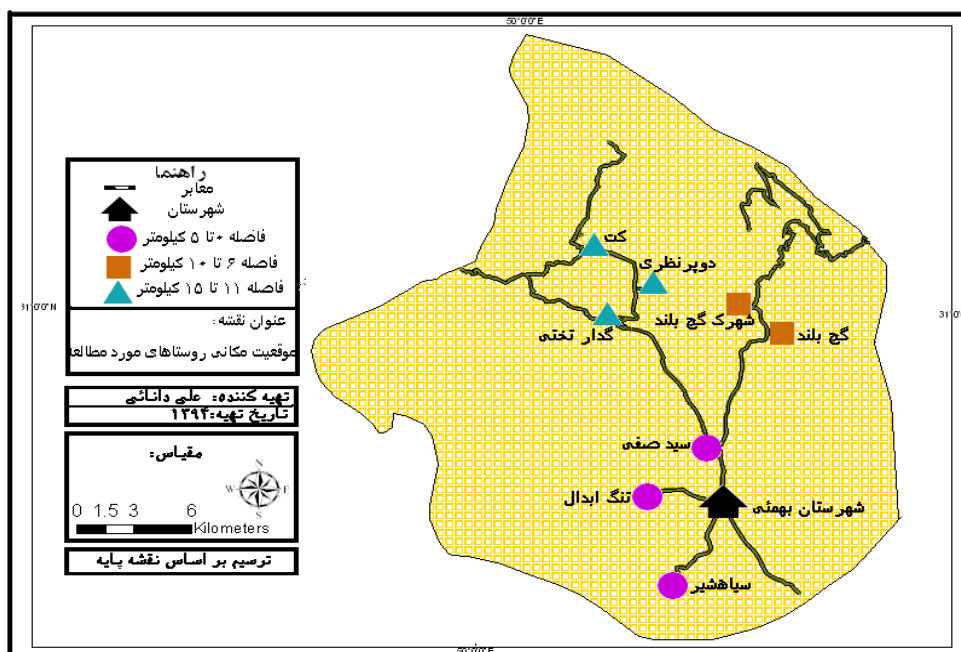
شکل ۳: وضعیت همبستگی میان دو جامعه

برای ارزیابی میزان همبستگی ابعاد کیفیت زندگی روستاهای مورد آزمون در چهار بعد متفاوت اجتماعی - فرهنگی ای، کالبدی، محیطی و اقتصادی با توجه به کمی بودن داده‌ها از روش پیرسون استفاده شده است. در جدول (۱۹) ملاحظه می‌کنید با ارزیابی ضریب همبستگی ابعاد اجتماعی - فرهنگی و محیطی روستای مورد آزمون با موقعیت جغرافیایی ضریب همبستگی اجتماعی - فرهنگی (۰/۶۳۴) و بعد محیطی (۰/۲۴۵) در محدوده  $0 < r < +1$  قرار گرفت یعنی همبستگی مستقیم ناقص دارند که این نوع همبستگی مبین این نکته است که ارتباط مستقیم بین جوامع آماری وجود دارد ولی کامل نیست یعنی کیفیت زندگی در ابعاد اجتماعی - فرهنگی و محیطی و فاصله مکانی از شهر در این روستاها در یک جهت تغییر می‌کند و رابطه کاملاً خطی نیست، بلکه به صورت نقاط پراکنده است و دلیل عمده آن اختلاف در وضعیت روستاهاست. همچنین میزان سطح معنی‌داری (p.value) در جدول (۱۹) با سطح اطمینان ۹۵ درصد نشان می‌دهد و ملاحظه می‌کنید میزان معنی‌داری همه ابعاد بیشتر از  $\alpha = 0/05$  است در نتیجه تفاوت معناداری بین کیفیت زندگی و موقعیت مکانی در روستاهای دهستان بهمنی گرمسیری جنوبی وجود ندارد در نتیجه فرضیه (H0) تایید می‌شود و فرضیه (H) که بیانگر وجود تفاوت معناداری بین کیفیت زندگی و موقعیت مکانی در روستاهای دهستان بهمنی گرمسیری جنوبی است رد می‌شود. بنابراین تحلیل رابطه معنی‌داری میان کیفیت زندگی و فاصله روستاها از شهر وجود ندارد.

جدول ۱۹: تحلیل ضریب همبستگی کیفیت زندگی و موقعیت جغرافیایی روستاهای مورد آزمون

ردیف	بعد	متغیر	موقعیت جغرافیایی
۱	اجتماعی - فرهنگی	ضریب همبستگی	۰/۶۳۴
		سطح معنی داری	۰/۰۹۲
۲	کالبدی	ضریب همبستگی	-۰/۵۰۹
		سطح معنی داری	۰/۱۹۸
۳	محیطی	ضریب همبستگی	۰/۲۴۵
		سطح معنی داری	۰/۵۵۹
۴	اقتصادی	ضریب همبستگی	-۰/۰۶۸
		سطح معنی داری	۰/۸۷۲

در شکل (۴) روستاهای مورد آزمون به لحاظ فاصله مکانی که با شهرستان بهمنی دارند به سه دسته تقسیم شدند به طوری که روستاهای سیاه شیر، تنگ ابدال و سید صفی با فاصله ۰ تا ۵ کیلومتر و روستاهای گچ بلند و شهرک گچ بلند با فاصله ۶ تا ۱۰ کیلومتر و روستاهای گچ بلند بر روی نقشه ترسیم شده اند.



### تحلیل خوشه‌ای (Cluster) کیفیت زندگی روستاهای مورد مطالعه

در بسیاری از موارد پژوهشگران به منظور طبقه بندی جامعه آماری مورد مطالعه خود از روش‌های سلیقه‌ای استفاده می‌نمایند به طوری که با انتخاب حد پایین و بالای جامعه آماری، فواصل بین دو حد را با استفاده از تجربه

با سلیقه خود انتخاب می‌کنند. برای طبقه‌بندی روستاهای مورد مطالعه در ابعاد مختلف با استفاده از طریق نرم افزار (spss) روش تحلیل خوشه‌ای (cluster) انتخاب شد. به طوری که ابتدا به صورت مجزا کیفیت روستاها در چهار قلمرو متفاوت اجتماعی - فرهنگی، کالبدی، محیطی و اقتصادی بررسی و آنها در سه گروه مشخص خوشه‌بندی شدند، سپس روستاها در تمام ابعاد کیفیت و به صورت کلی دسته‌بندی شده‌اند. در جدول (۲۰) ملاحظه می‌کنید، وضعیت کیفیت زندگی در روستاهای مورد مطالعه در ابعاد متفاوت به گونه‌ای است که در خوشه‌بندی سه گروهی، روستاهای گچ بلند و کت در خوشه اول، روستاهای دوپرنظری، سید صفی و سیاهشیر در خوشه دوم و روستاهای گذارتختی، شهرک گچ بلند و تنگ ابدال در خوشه سوم قرار گرفتند. در بعد اقتصادی کیفیت زندگی، روستای کت در بالاترین سطح و روستای تنگ ابدال در پایین ترین سطح قرار دارند.

جدول ۲۰: تحلیل خوشه‌ای (Cluster) کیفیت زندگی روستاهای مورد مطالعه

ردیف	روستا	خوشه (cluster)	بالاترین سطح کیفیت	پایین ترین سطح کیفیت
۱	تنگ ابدال	۳	-----	تنگ ابدال
۲	سیاهشیر	۲	-----	-----
۳	سید صفی	۲	-----	-----
۴	گچ بلند	۱	-----	-----
۵	شهرک گچ بلند	۳	-----	-----
۶	دوپرنظری	۲	-----	-----
۷	گذارتختی	۳	-----	-----
۸	کت	۱	کت	-----

### جمع بندی و نتیجه گیری

کیفیت زندگی به عنوان یکی از مولفه های ارزیابی وضعیت برخورداری از آسایش و آرامش جوامع است. در بیشتر جوامع صنعتی و در حال توسعه، طرح موضوعی به نام کیفیت زندگی، نشان دهنده دیدگاهی نو در نگرش موضوعات توسعه ای است. هدف کیفیت زندگی در نواحی روستایی، تثبیت جمعیت خانوارهای روستایی و دسترسی عادلانه آنها به زمین و منابع در روستاهاست با توجه به اینکه کیفیت زندگی یکی از اهداف راهبردی توسعه پایدار روستایی قلمداد می‌شود که بشر در طول حیات خویش به ویژه از دهه ۷۰ به بعد به دنبال ارتقاء بخشی به زندگی نه تنها از بعد کمی بوده، بلکه بعد کیفی را نیز بیش از پیش مد نظر قرار دارد بنابراین می‌توان گفت که کیفیت زندگی هم هدف و هم وسیله توسعه پایدار است. از اینرو در این پژوهش به تحلیل و ارزیابی شاخص‌های کیفیت زندگی در ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی، کالبدی، محیطی و اقتصادی روستاهای بخش مرکزی شهرستان بهمئی پرداخته شد و نتایج به گونه ای بود که در بعد اجتماعی، فرهنگی با بررسی شاخصهای آموزشی مولفه های، وضعیت مدارس نوساز و باکیفیت در روستاهای مورد آزمون، دسترسی آسان با زمان کم کودکان و نوجوانان به مدرسه و

داشتن معلمان خوب و باتجربه خوب بیان شدند و مولفه داشتن آزمایشگاه و تجهیزات مناسب آموزشی، خیلی ضعیف است بیان شد. در مجموع بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت آموزش در منطقه مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی بالایی برخوردارند. با بررسی شاخصهای سلامت و امنیت مولفه‌های، مصرف سبزیجات و میوه، دسترسی به پلیس در مواقع اضطراری، استفاده از حمام و سرویس بهداشتی مناسب و امنیت خانه هنگام سفر خوب بیان شدند، مولفه‌های مصرف مواد پروتئینی (گوشت و ماهی) در برنامه غذایی هفتگی و بهره‌مندی از خدمات درمانی (خانه بهداشت، درمانگاه و...) متوسط بیان شدند. بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت سلامت و امنیت در منطقه مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی بالایی برخوردارند. با بررسی شاخص‌های روابط اجتماعی و همبستگی مولفه‌های، مشورت و همیاری میان همسایگان اعتماد به همدیگر، رضایت از همسایگان و نبود نزاع و کشمکش، احساس شادمانی و آرامش در خانواده‌ها و احترام در خانواده‌ها همه شرایط مطلوبی دارند و خوب بیان شدند. در مجموع بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت روابط اجتماعی و همبستگی در منطقه مورد مطالعه بالاتر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی بالایی برخوردارند. دلیل اصلی بالا بودن سطح شاخص‌های روابط اجتماعی و همبستگی، شرایط سستی، تعامل روستائیان و نگرشهای قومی و قبیله‌ای حاکم بر جامعه روستایی همچون مشارکت و هم‌اندیشی بین روستائیان است. با بررسی شاخص‌های روابط اوقات فراغت مولفه‌های، توان انجام مسافرت سالانه به همراه خانواده و برنامه‌های فرهنگی (مناسبتها، جشن و اعیاد) ضعیف بیان شدند و مولفه‌های امکانات مناسب ورزشی، امکانات فرهنگی، هنری و کتابخانه و وجود پارک و فضای سبز، خیلی ضعیف بیان شدند. و بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت اوقات فراغت در منطقه مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی پایینی برخوردارند. با بررسی شاخص‌های محیط مسکونی مولفه‌های، وجود سیستم گرمایشی، سرمایشی مناسب در واحدهای مسکونی و کیفیت روشنایی و نورگیری خانه را خوب بیان کردند و مولفه‌های، وجود خانه‌های نوساز، بادوام و با کیفیت، به کارگیری مواد و مصالح مقاوم در ساخت واحدهای مسکونی و وجود فضای کافی برای اعضای خانواده را ضعیف بیان کردند. اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت محیط مسکونی در منطقه مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار نیستند. با بررسی شاخص‌های زیر ساخت مولفه‌های، راه ارتباطی، وضعیت آب آشامیدنی و دسترسی به وسایل حمل و نقل ضعیف بیان شدند. مولفه، فاصله زمانی کم برای دسترسی به شهر، خوب، مولفه‌های، دسترسی به خدمات اعتباری و مالی (بانک، پست بانک و...) و دسترسی به خدمات عمومی (نانوایی، خواربارفروشی) خیلی ضعیف بیان شدند و مولفه زیر ساخت‌های حامل انرژی (برق و گاز) متوسط بیان شد. بنابراین بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت زیرساخت‌های روستایی در منطقه مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار نیستند. با بررسی شاخص‌های زیست محیطی مولفه‌های، پرهیز از ساخت خانه‌ها در اراضی شیب دار و خطرناک، جلوگیری از هدر دادن و آلودگی منابع آب، جلوگیری از تخریب و فرسایش خاک، خوب بیان شدند و مولفه‌های، جایگاه دفن زباله، استفاده از روش‌های

بهداشتی دفع زباله و مدیریت سیلاب‌ها و دفع آب‌های سطحی، ضعیف بیان شدند. ویر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت محیط زیست در منطقه مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار نیستند. با بررسی شاخص‌های شغل و درآمد مولفه‌های، درآمد خانوارها، رضایت از شغل سرپرستان خانوار، امید به امنیت شغلی قدرت خرید و وضعیت پس‌انداز ضعیف بیسان شد و تنها مولفه وضعیت جسمی سرپرستان خانوار خوب بیان شد. در نتیجه بر اساس دیدگاه سرپرستان خانوار کیفیت شغل و درآمد خانوار در منطقه مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط بوده و نشان می‌دهد که در این قلمرو، مردم از سطح کیفیت زندگی مطلوبی برخوردار نیستند. برای ارزیابی میزان همبستگی ابعاد کیفیت زندگی روستاهای مورد آزمون از روش پیرسون استفاده شده است و مشخص شد که رابطه معناداری بین شاخص‌های کیفیت زندگی و موقعیت مکانی در روستاهای بخش مرکزی وجود ندارد. به طور کلی مشاهده می‌کنید در روستاهای مورد آزمون تنها شاخص‌های اجتماعی و فرهنگی سطح قابل قبول و مطلوبی دارند و شاخص‌های کالبدی (مسکونی و زیرساخت‌ها)، شاخص‌ها محیط زیستی و اقتصادی همگی نامطلوبند و این عوامل منجر در عدم پایداری و فاصله گرفتن روستاها از توسعه روستایی و توسعه پایدار می‌شوند.

## منابع

- ۱- احمدی، حبیب (۱۳۸۸) بررسی عوامل اقتصادی و اجتماعی مرتبط با کیفیت زندگی مردم بیرجند، جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیستم، ۳، پاییز، صص ۱۱۱ تا ۱۳۴.
- ۲- احمدی، فاطمه (۱۳۸۸) ارتقاء روستا به شهر و نقش آن در بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی، مطالعه موردی: روستا- شهر صاحب، شهرستان سقز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، راهنما، محمد رضا رضوانی، دانشگاه تهران.
- ۳- اشرف، احمد (۱۳۸۰) نگرشی در مفهوم کیفیت زندگی و اجزای آن، فصل نامه مددکاری اجتماعی، ۵، دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی تهران.
- ۴- رستمی، فرحناز، علی آبادی، وحید و سارا بقایی، سارا (۱۳۹۲) نقش عضویت در تشکل‌های روستایی بر سطح سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی زنان روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال دوم، ۲.
- ۵- رضوانی، محمد رضا و حسین منصوریان (۱۳۸۷) تحلیل کیفیت زندگی بررسی مفاهیم، شاخص‌ها، مدل‌ها و ارایه مدل پیشنهادی برای نواحی روستایی، فصلنامه روستا و توسعه، سال یازدهم، ۳، صص ۱ تا ۲۶.
- ۶- سیف الدینی، فرانک (۱۳۸۱) فرهنگ واژگان برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای، چاپ دوم، دانشگاه شیراز.
- ۷- غفاری، غلامرضا و رضا امیدی (۱۳۸۷) کیفیت زندگی در برنامه‌های عمرانی و توسعه ایران، فصل نامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، سال هشتم، ۳۰ و ۳۱، پاییز و زمستان، صص ۹ تا ۳۳.
- ۸- لطفی، صدیقه (۱۳۸۸) مفهوم کیفیت زندگی شهری، تعاریف، ابعاد و تحلیل آن در برنامه‌ریزی شهری، جغرافیای انسانی، سال اول، ۴.
- ۹- مرتضوی، شهرناز (۱۳۸۰) میزگرد ارتقا کیفیت زندگی، ماهنامه شهرداری ها، ۱۸، صص ۲۷ تا ۴۰.
- ۱۰- مرکز آمار ایران (۱۳۹۰) سرشماری عمومی نفوس و مسکن.

- ۱۱- مهدوی، مسعود و مهدی طاهرخانی (۱۳۸۸) کاربرد آمار در جغرافیا، انتشارات قومس، تهران
- 12- Allen, John, Voget. Rebecca and Cordes, Sam (2002), quality of life in rural Nebraska: Trends and changes. Institute of agriculture and natural resources.
- 13- Biderman, A. D. (1974) Social indicators, In R. L. Clewett & Jerry C. Olson (Eds.) whence and whither in social indicators and marketing, pp.27-44, Chicago, American Marketing Association.
- 14- Collados, C. and Duane, T., 1999, Analysis Natural Capital Quality of Life: A Model for Evaluating the Sustainability of Alternative Regional Development Paths, Ecological 30 (1999) 441-460.
- 15- Das, D., (2008), Urban Quality of life: A Case Study of Guwahati, Social Indicators Research, No. 88, 297-310.
- 16- Epley, D. & Menon, M., (2008), A Method of Assembling Cross-sectional Indicators into a Community Quality of Life, Soc Indic Res, 88: 281-296.
- 17- Massam. B. H (2002) quality of life:public planning and private living, Progress in planning, No. 58, pp 141- 227.
- 18- Pal, A. K., Kumar, U. C, (2005), Qualityof life concept for the evaluation of societal development of pp 141- 227.
- 19- Shucksmith, Mark, Stuart Cameron & Tanya Merridew (2006) First European Quality of Life Survey: Urban rural differences, University of Newcastle upon Tyne; Institute for Advanced Studies.
- 20- van Kamp I, Leidelmeijer K, Marsmana G, de Hollander AEM, ( 2003), Urban environmental quality and human well-being towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study. Landscape and Urban Planning; 65 (2003): 5-18.

